

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus II. Quotuplex sit consuetudo?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

q. 1. n. 6. consuetudo enim, quæ est perfecta, derogat legi; consequenter non habet legem, cui adversetur, cum ponatur tunc non esse lex, utpote sublata per consuetudinem perfectam.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit consuetudo?

1638. Cùm consuetudo propriè habeat rationes, quas ipsa lex. Præter consuetudinem juris, & facti, & consuetudinem, juxta, præter, aut contra legem, alia est canonica, alia civilis; illa quæ frequenti usu clericorum; ista, quæ Laicorum est inducta: si autem Clerici & Laici in eadem re conveniant, & communem usum habeant, à nonnullis mixta vocatur; à Suarez autem L. 7. de legib. c. 5. n. 2. civilis; Clerici enim cum Laicis communem usum habere non possunt, nisi de cõmuni bono politico civitatis. Præter hæc Suarez l. 7. cap. 3. num. 7. consuetudinem ait, aliam esse communissimam, seu universalem, quæ est ipsum jus gentium, usu & moribus totius orbis introductum; aliam communem, & publicam, quæ est jus non scriptum in uno regno, provincia, vel civitate, usu & moribus introductum: aliam denique particularem, & privatam, quæ ab una tantum persona, vel communitate imperfecta (quæ scilicet potestatem ferendi leges non habet) inducta est. Hic solum agemus de consuetudine communi, & publica. quibus positus, sit:

¶ I.

An dari possit consuetudo juris, contra quamlibet legem?

1639. Inter leges alia est naturalis, alia divina, alia humana; quæstio est, an consuetudo, seu frequentia actuum prevalere possit contra quamlibet legem, etiam naturalem, & divinam? Resp. 1. quod contra legem naturalem præceptivam, vel prohibitivam nulla consuetudo prevalere possit, quæ jura legis obtineat; nam quod jure naturali prohibitum, est intrinsecè, ac necessariò malum, seu illicitum; quod præceptum, intrinsecè bonum, & debitum: impossibile autem est, quod nullum tale malum ullo homi-

Tom. I.

num usu, & actuum frequentia fiat licitum; aut ullum tale bonum fiat indebitum, secluso errore intellectus: quod tamen fieri deberet, si contra jus naturale præceptivum, vel prohibitivum ulla consuetudo humana prævaleret; ergo, & sic habetur c. consuetudo, 8. dist. 8. ibi: consuetudo, quæ apud quosdam obrepserat, impedire non debet, quominus veritas prævaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore, sequamur veritatem, scientes, quia & apud Esdram veritas vicit, sicut scriptum: Veritas manet, & invalescit in æternum, & vivit, & obtinet in secula seculorum. & c. quæ contra, 2. ead. ibi: quæ contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens. Cùm autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet jubet, etsi nunquam ibi factum est, faciendum est; & si omissum, instaurandum est; & si institutum non erat, instituendum est. Si enim Regi licet in civitate, cui regnat, jubere aliquid, quod neque ante illum quisquam, nec ipse unquam jufferat, & non contra societatem civitatis ejus obtemperatur, imò contra societatem non obtemperatur (generale quippe pactum est societatis humanæ obedire Regibus suis) quantum magis Deo regnatori universæ creaturæ suæ, ad ea, quæ jufferit, sine dubitatione serviendum est? sicut enim in potestatibus societatis humanæ major potestas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus.

1640. Resp. 2. idem dicendum de consuetudine, seu frequentia actuum contra legem divinam positivam. Nam adversus hanc nulla consuetudo prevalere potest, ut vim juris, vel legis obtineat. Cùm enim lex divina semper maneat, quantum est ex Dei voluntate, consequenter in suæ legis abrogationem non censetur unquam consentire, agere contra illam semper peccatum erit, adeoque nullo unquam tempore licitum, quantacunque actuum frequentia intercedat; ita communis; aliàs dudum evasissent licita mendacia, fraudes, adulteria, &c.

1641. Resp. 3. dari posse consuetudinem juris

Yy

ris

ris, seu, quæ inducat novum jus contra legem præcisè humanam; est etiam communis, & constabit ex dicendis *in seqq.* Hoc procedit 1. de consuetudine *contra jus*, intellige *humanum*, quæ tale. Nam, etsi actus, in quantum adversantur legi humanæ, laborent vitio contra talem legem, & peccaminosi sint; non tamen laborant *vitio inaufertibili alio jure humano*; ergo purgari possunt à tali vitio, consequenter evadere liciti, hoc est, non prohibiti, vel præcepti lege humana; hoc autem fieri potest consuetudine legitima, ut dicemus à n. 1735. ergo. Procedit 2. de consuetudine *præter legem*, de qua Castropalaus *cit. n. 4. in fine* ait: nemini esse dubium, hanc efficaciam habere, si legitima sit, inducendi obligationem; aliud dicendum est de consuetudine *juxta legem*; hæc enim, quæ talis, nec inducit, nec abrogat ullum jus præexistens; sed potius confirmat, & ejus observationem stabilit; & hoc sensu accipitur id, quod dicitur *c. In istis, dist. 4. §. Leges, leges institui, cum promulgantur* (ut notavimus tit. 2.) *firmari autem, cum moribus utentium comprobantur.* Unde, dum dicitur in *c. Cum dilectus, de consuetud. consuetudo est optima legum interpretis*, de consuetudine *juxta legem* intelligitur. Hæc enim interpretatur legem, & illius sensum, non interveniente consuetudine fortassis dubium, ipso tali usu *juxta legem* continuato, declarat. Nam, si aliquid legi addat; vel immutet, non interpretatur, nec declarat legem; declaratio enim nihil novi constituit; sed quod prius, sed obscure constitutum erat, rationabiliter exponit.

§. II.

Quæ consuetudo sit corruptela?

1642. SUMIMUS hic consuetudinem latè pro frequentia actuum; quo posito certum est, non omnem consuetudinem, seu frequentiam actuum esse consuetudinè *juridicè*, nimirum *legitimam*, cui justè tribuantur effectus juris; ejusmodi sunt, *abrogare obligationem præexistentem*, & *reddere licitum, quod antè illicitum erat, inducere novum jus*, vel *exemptiones, &c.* Quid enim communius inter homines, quam mentiri, circumvenire fraude, ac

dolo, fallere in promissis, cogere per abusum invitos, &c. quod sanè perquam frequenter fit à potentioribus. Pereyra *in Elucidario nu. 257.* definit *corruptelam* (prout apud Canonistas accipitur) esse *consuetudinem perversam, sacris canonibus inimicam*, ut habetur in *c. cum venerabilis, de consuetud. c. cum decorum, de vita, & honest. Cleric.* ac alibi. *Perversum* autè dicitur, quod non est rectum; & ideo *judicium*, ubi non servatur justitia in ipso actu judicii, nimirum æqualitas in jure suo cuique reddendo, nec judicatur secundum leges, servato ordine procedendi, *perversum* dicitur, teste Pereyra *tit. num. 1170.*

1643. Ex hoc sequitur 1. nullam consuetudinem, seu frequentiam actuum perversam, esse *rectam*, consequenter omnem talem esse corruptelam, atque adeò ineptam, ut inducat effectus juris, de quibus dicemus à n. 1734. Nam omnes illi effectus unice pendent à consuetudine *legitima*; impossibile autem est, legitimam esse, quæ perversa est; & quoniam certum est, quod frequentia actuum contrariorum juri naturali, vel divino, perversa sit (sic enim sunt actus laborantes vitio nullo jure humano aufertibili) certum quoq; esse debet, omnem consuetudinem, & frequentiam actuum contrariorum juri naturali, & divino, corruptelam esse, & ineptam, ut inducat ullum effectum juris.

1644. Sequitur 2. consuetudinem, *contrariam naturæ legis propriè dictæ*, esse corruptelam, consequenter ineptam; ut obtineat vim legis, aliosque effectus juris. Nam lex nullatenus esse potest, quod contrarium est naturæ legis; aliàs lex esset sine natura legis; id, quod maximè procedit de consuetudine, quæ est contra fas. Fas autem est lex divina; jus, lex humana; transire per agrum alienum, fas est; jus non est; sic Isidorus *in l. 5. Ethymolog. c. 2.* relatus *c. omnes leges, 1. dist. 1.*

1645. Sequitur 3. consuetudinem, quæ adversatur *justitia legis*, quam omnis lex substantialiter importat, esse consuetudinem perversam, consequenter corruptelam; quæ verò justitia sit de substantia legis propriè dictæ, constat ex dictis à num. 89. idem est, si contrarietur bono communi Reipublicæ, quod natura sua directè intendere debet lex propriè dicta, de quo egimus

gimus à num. 91. Plura dicemus in sequentibus. Ex hoc vides, consuetudinem aliam esse *reprobata jure*, & non *reprobata jure*. *Reprobata jure* (de qua latè Suarez lib. 7. de legib. c. 7.) censetur illa, quæ à jure reprobatur, sive expressè, & formaliter per verbum *reprobandi*; sive æquivalenter, ut si appelletur *irrationabilis*, *corruptela*, *abusus*, & similiter. Quæ verò prohibetur, vel revocatur simpliciter sine ullo addito, non censetur reprobari. Et ideo omnis consuetudo à Sacris Canonibus vel formaliter, vel æquivalenter reprobata cum aliquo simili addito, *Sacris Canonibus inimica est*, & *corruptela*. Vide tamen dicenda num. 1696.

1646. Not. præterea i. *solitum*; & *consuetum* apud Salas de legib. D. 19. sect. 8. videri coincidere. *Solitum* dicitur, quod pluris observatum est, ut habetur ex *2. pavonum*, *Institut. de rerum divis.* & *L. lege*; *2. igitur*, ff. de verb. significat. ita Bertazol. de claus. instrument. claus. 21. glos. 12. nu. 2. ubi dicit, quod *solitus aliquid facere, ut quis dicatur, plures actus exiguntur, nec unus sufficit*. Unde teste Gama decis. 342. num. 4. ut res dicantur *solite concedi* in emphyteusim, requiritur saltem, quod bis fuerint concessæ spatio quadraginta annorum. Interdum verificari poterit in unica vicè, seu actu juxta subjectam materiam, ut tenet Bertazol. cit. num. 1.

1647. Not. 2. *longam consuetudinem* (quæ apud Azor tom. 1. lib. 5. c. 18. idem in utroque jure valet, atque *prescripta*) apud Alex. Scot. V. cod. esse, quæ decem annis, vel *viginti inducta fuit*, & multò magis longiori tempore, ut si triginta, vel quadraginta annis perdurat. Observandum præterea, inter *desuetudinem*, & *consuetudinem legi contrariam* poni differentiam à Bartolo in *L. de quibus*, ff. de legib. quod consuetudo sit, quando sit contra legem per ipsam consuetudinem; sed *desuetudo* sit, quando non utimur aliqua lege in jure posita; idem videntur sentire Azor Tom. 1. l. 5. c. 4. & Salas de legibus D. 19. s. 20. quatenus explicant *desuetudinem* per non usum.

1648. At Suarez lib. 7. de legib. c. 18. num. 8. adhuc discriminat *desuetudinem* à puro non usu, quasi *desuetudo* detur, quando datur non usus legis nulla rationabili causa excusante; at purus non usus sit, quan-

do aliqua rationabilis causa excusatur; sic *desuetudinem* intelligit Azor cit. q. 1. *desuetudo*, inquit, *vel non usus legis est, quando promulgata lege, & elapso promulgationis tempore populus perseverat in faciendo, quod factitare ante legem solebat*. Non sui dissimilis Suarez l. 8. de legib. c. 34. n. 4. & 5. explicat circa privilegium affirmativum, duplicem *non usum*; alterum *purè negativum*, & datur, quando opportunitas, vel occasio, pro qua concessum est, non occurrit: alterum *privativum*, & datur, quando in occasione propria, & tempore, pro quo concessum est, omittitur ejus usus.

§. III.

An, & qualiter consuetudo differat à prescriptione?

Suppono 1. quod, licet *prescriptio* apud 1649. Authores juris Casarèi accipiatur pro *exceptione*; communiter tamen apud Canonistas, & Legistas nunc sumatur pro acquisitione dominii, vel elisione juris alieni, ex tempore legibus definito proveniente. Unde videtur coincidere cum *Usucapione*, quæ l. 3. ff. de Usucap. definitur *acquisitio, vel adeptio domini, aut juris, per continuationem temporis lege definiti*: differt tamen, quia *prescriptio* propriè tendit non tantum ad jus acquirendum; sed etiam ad obligationem ex alieno jure pendentem, excludendam, seu ad se eliberandum, v. g. à *servitute*; *usucapio* autem solum ad acquirendum.

Suppono 2. nos hic loqui de consuetudine juris, quæ nimirum obtinet vim legis; quo posito, communitis tenet, consuetudinem à *prescriptione* variis modis differre. Nam consuetudo, quæ obtinet vim legis, *obligat communitatem* ad aliquid faciendum, vel omittendum; *prescriptio* potest esse *inter particulares personas*. 2. per consuetudinem non acquiritur *jus uni magis, quam alteri*; nec uni privato, sed toti communitati: secus est in *prescriptione*. 3. in *prescriptione* acquiritur *jus tibi* contra jus alterius; consuetudo verò dat jus contra, præter, vel juxta legem. 4. *prescriptio* habet locum in rebus mobilibus, corporalibus, & incorporalibus; consuetudo autem in solis incorporalibus, ut in juris-

jurisdictione, electionibus, servitutibus. 5. præscriptio non requirit consensum ejus, contra quem præscribitur; secus in consuetudine, ut constat ex dictis ejus definitione. 6. præscriptio præter bonam fidem requirit titulum; non autem consuetudo, cui sufficit scientia, & tolerantia Superioris. 7. consuetudo induci non potest cum errore legis, ut dictum est; nam errantis nullus est consensus, L. *non idcirco*, C. *de juris*, & *facti ignorant*. præscriptio autem cum titulo putativo, & probabili fieri potest, L. *ult. ff. pro suo*. Accedit, quod consuetudo adversus nullum propriè præscribat; nam si contra aliquem, id maximè faceret contra Principem; at hoc non facit; cum potius ex consensu ejus tacito, vel legali vires, & efficaciam obtineat.

§. IV.

An, & qualiter consuetudo differat à traditione?

1651. **T**raditiones aliquæ sunt, ut loquitur Concilium Tridentinum, *sess. 4. de Canonicis scripturis*, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, & aliæ, quæ ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus doctrinæ traditæ ad nos usque pervenerunt. Ex quo colliges, traditionem hic accipi pro quadam doctrina, vel regula operandi, tradita vel immediatè à Christo, vel ab Apostolis, vel à primæva Ecclesia, quæ quasi per manus posterorum Successoribus traditæ, ad nos usque pervenerunt; sic Azor *p. 1. l. 8. c. 4. q. 2.* Hinc *traditiones* aliæ sunt *divinæ*, aliæ *Apostolicæ*, aliæ *Ecclesiasticæ*. Priorres duas primò exposuimus; postremæ sunt, quæ sine ullo præcepto expresso, vel tacito, sive scripto, vel verbo lato, divino, vel Apostolico, solo tacito Ecclesiæ Rectorum consensu introductæ, & continuatæ fuerunt. Ita Suarez *lib. de legib. c. 4. n. 11.* Ex his patet differentia, quam quærimus. Nam traditiones non ducunt originem ex usu, seu frequentatione actuum similium; sed ex institutionibus alicujus juris, hominibus dati, vel promulgati, sive per sermonem, sive per epistolam.

1652. Not. præterea 1. traditiones, quæ ad mores pertinent, inter partes juris non scri-

pti numerari, quia per usum, & consuetudinem facti conservantur, etsi ex hac ortæ non sint; Zoësius *de consuet. n. 15.* deinde *traditiones divinas* potissimum versari circa materiam, & formam Sacramentorum, licet de illis in sacris literis nulla fiat mentio; *Apostolicas* circa jejuniū quadragesimale, & quatuor temporum, observationem diei Dominicæ, &c. *Ecclesiasticas* circa quasdam cæremonias Sacramentalium, &c.

Si autem quæras, quæ sit vis, & auctoritas traditionum? Resp. cum Zoësius *cit. n. 17.* divinis, & Apostolicis traditionibus inesse vim ratione suorum Authorum. Unde, ut docet Julius Cæsar Coturius *in synopsi Controver. fidei, demonstrat. 3. c. 1.* parem cum sacris literis vim, & auctoritatem habent: Ecclesiasticæ verò eandem vim habent, quæ est decretorum, & constitutionum Ecclesiasticarum; V. Azor *loc. cit. q. 4. & 5.* hanc materiam ex professo tractantem.

§. V.

An, & qualiter mos, usus, stylus, forus, & similia ad consuetudinem reducantur?

1654. **A**n te resolut. not. 1. quod *mos*, & *usus* significant frequentiam, & continuationem similium actuum moralium per aliquod tempus, in eo tamen disconveniant, quod *usus* latius pateat, quàm *mos*. Usus enim dicitur tum de frequentia multorum actuum; tum de singulis actibus seorsim; at mos non dicitur propriè de unico actu, sed tantum de frequentia multorum; sic Pereyra *in Elucidar. nu. 245.* His addunt aliqui *observantiam*, quæ propriè respicit factum, & concernit usum aliquem judicii, seu tribunalis; Barbosa *in c. 1. de consuetud. n. 4.*

1655. Not. 2. quod *stylus*, generaliter loquendo, significet practicam alicujus Curie; & sumatur vel pro modo, & artificiali formula procedendi vel in scribendis literis, vel in modo loquendi in judiciis, vel in modo, qui servari solet in ordine aliquo judiciali, & sic dicitur *stylus facti*, & nihil aliud est, quàm usus, & consuetudo scribendi, loquendi, vel procedendi potissimum in judiciis. Quando autem sumitur

tur *pro jure nato* ex hujusmodi modo, & formula procedendi, sive pro obligatione servandi talem modum, & ordinem, dicitur *stylus juris*. Per Antonomastiam sic appellatur *Praxis Curia Romana*; ita Streinius in *proleg. Juris Canon.* §. 9. n. 8. Ex quo vides, quod *stylus* sit consuetudo contracta ad certam materiam, & constituitur non solo usu, sed etiam jussu, & auctoritate alicujus Legislatoris.

1656.

Not. 3. quod *forum*, seu *forum* coincidat ferè cum *stylo*, si tunc restringas ad judicialia; & ideo *observare forum*, idem est, ac *observare consuetudines Tribunalium legitime indultas*. Inde cujusque Judicis territorium, *forum* dicitur, teste Suarez l. 7. c. 6. *Regule autem Cancellarie*, ut ponit Percyra cit. n. 1951. ex Castropalao tr. 13. de *Benef. D. 2. p. 17. n. 1.* sunt quasi generales leges de beneficijs disponentes, ad quarum valorem nulla alia solenni publicatione indigent, quam quod sint publicè constitutæ, ita, ut à puncto constitutionis earum effectum habeant quoad nullitatem provisionis in contrarium, esto non habeant effectum quoad pœnas ibidem positas: *Decisiones* verò *Rotæ Romanæ*, sunt determinationes causarum per Auditores sacri palatij, quibus Romani Pontifices causas ex toto orbe undequaque confluentes, demandant. Cùm verò Auditores illi ad examinandam, & cognoscendam causam, sedeant omnes in orbem, vulgo *rotam*; hinc *Rotæ* nomen prævaluit, teste Cherubino in *Compend. Bullar. ad Bullam Martini*, 5. pag. 94.

1657.

Not. 4. ut *mos*, vel *usus* reducatur ad consuetudinem, quæ habeat vim legis, easdem requiri conditiones, quæ necessariæ sunt, ut consuetudo formalis pariat consuetudinem juris, id, quod etiam dicendum de foro, in quantum appellat judicialia, ut veniat sub titulo consuetudinis specificæ (nimirum tanquam aliquid contentum sub consuetudine juris) species enim includit genus, consequenter ea, quæ sunt de illius ratione. Communis porro doctrina est, quod *stylus Curia faciat jus in casibus jure non decisis*; quod *stylus Principis faciat jus ad instar consuetudinis*; quod *stylus*, & longævus usus causarum allegari possit *pro jure*; quod *stylus Curia* attendi, & *pro jure haberi debeat*; quod *stylus habeatur pro forma*, à qua non lice-

at recedere, &c. quæ passim à Legistis, & Canonistis tanquam brocardica usurpantur.

Verùm hæc, & similia locum habent, 1658. solum in illo stylo, seu ordine, qui cum auctoritate Principis exercetur eo fine, ut sit pro lege, & consuetudine. Nam aliàs *stylus*, seu ordo ille per se vim legis non habet, ut jam diximus supra n. 338. & ita tenet Sanchez l. 8. *matr. D. 21. n. 16.* ubi docet, *stylum Curia Romana servandum esse*, quod intellige, si habeat conditiones requisitas, de quibus hic *in fine*, nimirum de *stylo*, Bullis, & decretis Pontificum manifestato; non autem secus; sic Castropalaus P. 1. tr. 3. D. 3. p. 2. §. 3. n. 7. Curialistæ enim non sunt Legislatores vi muneris sui; nec soli consuetudinem inducere possunt, quæ vim legis habeat, ut dicemus *in seqq.* Accedit, quod *stylus*, etiam Romanæ Curia, sit valde variabilis non tantum ad mutationem Papæ, sed etiam Auditorum, quod revera non sonat rationem legis; est enim modò albus, modò niger, ut rectè notat Vincentius de Justis in *Praxi dispensat. matrim. l. 1. c. 4. à n. 345.* ubi ait, *stylum esse quid facti, ac egere probatione; & licet probaretur, adhuc non inducere necessitatem alijs Judicib, & Tribunalibus extra Curiam, illum servandi, vel sequendi, nisi sit scriptus, probatus, notorius, & speciali decisione, ac declaratione Pontificis confirmatus*; id, quod apud eundem tenent complures citati.

Ex hoc colliges, *stylum Curia* non posse 1659. reduci ad consuetudinem juris, quæ scilicet habeat vim legis obligantis alios, quam ipsos Curiales, ut rectè notat Streinius cit. §. 9. n. 8. nisi sit stabilis, inconcussus, & specialiter à Principe confirmatus; id, quod etiam procedit de *stylo Curia Romanæ*, ut notavimus hic à n. 338. & pluribus locis in lib. 4. *Decretal.*

Not. 5. ad quæstionem, quam auctoritatem fori externi habeant *Regula Cancellarie Apostolicæ*? respondere Streinium n. 3. hoc in dubio esse; & si Curiales interrogentur, affirmaturos, quod sapiant naturam legis. Et idèo ita sensit Pyrrhus Corradus l. 9. *dispens. Apostolicar. c. 6. n. 16.* volens, earum vim in virtute legis exinde probatam, quod extractæ sint ex rationibus juris naturalis, civilis, vel canonici.

nonici. Sed ex hoc solum probat, eas regulas, non in vi regulæ Cancellariæ Apostolicæ; sed in vi illorum jurium, unde natæ sunt, in quantum, & non ultra ex illis sunt, habere vim legis, & solum quoad eos, qui alioquin seclusa tali regula, in vi alterius juris ligarentur. Et ideo Castropalaus P. 1. tr. 3. D. 3. p. 2. c. 3. n. 7. docet, decisiones Rotæ, declarationes Cardinalium, & sententias Cancellariæ non esse necessariò habendas pro lege; quia non procedunt à Judicibus habentibus auctoritatem legis constituendæ; sic etiam Suarez l. 7. de legib. c. 7. circa fin. Vasquez, 1. 2. D. 177. c. ult. n. 75. & complures alij; quod verum est, nisi à Principe speciali confirmatione muniantur, ut in simili diximus lib. 2. tit. ult. de confirm. utili. &c.

1661. Si autem quæras, quam vim habeant in foro conscientiæ? Escobar in *Theologia moralis* fol. 59. ex Baldello apud Streinium cit. n. 4. respondet, eas in foro conscientiæ non obligare ad peccatum; cum procedant à carentibus potestate condendi leges. Ex quo infert Streinius cit. donationem inter vivos, factam ab Episcopo intra 20. dies ante obitum, valere in foro conscientiæ, quamvis per regulam Cancellariæ nulla sit in foro externo; id, quod etiam docet Diana p. 1. tr. 10. resolut. 45. Et ideo etiam Haunoldus tomo. 1. de jure, & just. tr. 1. controv. 1. n. 12. docet, prædictas regulas Cancellariæ non esse propriè leges, cum expirent morte Pontificis; sed solummodo instructiones pro Officialibus Cancellariæ. Quare judico eas ex se pro foro externo nullam habere vim, nisi quam habet jus, in quo fundantur.

1662. Not. 6. *decisiones Rotæ Romanæ* non habere vim legis propriè dictæ; sunt enim ad summum sententiæ definitivæ litis inter partes litigantes; sententia autem, in quantum definitiva litis, non facit legem propriè dictam ex n. 460. & quamvis dici fortalsè possit, quòd obtineant vim rei judicatæ; quia tamen res judicatæ tantum sunt fundamenta consuetudinis, & per legis virtutem non habent; ut rectè notat Scotanus cit. in exam. jurid. p. 1. pandect. fol. 28. nec aliud habebunt decisiones Rotæ. Et ideo etiam Prosper Fagnanus c. *Cum venissent*, de judic. n. 31. docet,

quòd licet habeant magnam pondus, & prævaleant opinioni communi, tamen solam probabilitatem faciunt; & non sint jura, & reprobati possunt, ut fatentur apud eundem quatuor insignes Auditores Rotæ; & faciunt solum in Curia jus instar styli; sic Fagnanus cit.

Ritus denique est solennitas quædam, seu forma specialiter in Sacramentorum usu, & administratione adhiberi solita. Alij eum vocant consuetudinem, quæ solennitatem præbet in aliquo actu exercendo. In priori acceptione communiter dicitur *Ecclesiasticus*, & appellat solennitates quasdam extrinsecas, non tantum in materia Sacramentorum observandas, sed etiam in celebranda missa, Sacramentalibus, ordinandis, & dicendis horis canonicis, peragendis festivitibus, & similibus, de quibus agunt Rubricæ Missalis, Breviarij, declarationes Congregationis Rituum, & libellus officialis, seu Rituale, quod, ut dicitur in Concilio Toletano IV. can. 25. omnibus Presbyteris, quando ordinabuntur, tradendum erat, ut ad Ecclesias sibi deputatas instructi accederent, teste Joan. Cabassutio de *notitia Concil. S. Ecclesia ad dict. Concil. Tolet.*

ARTICULUS III.

De conditionibus requisitis ad consuetudinem.

UT consuetudo sit legitima, possitque producere suos effectus, qui dispositione juris ei tribuntur (nam ex natura rei eos non parit, ut diximus lib. 4. & constabit ex num. 1683. quia requirit consensum legalem Principis.) aliquæ conditiones necessariae sunt; ut constat ex glossa in c. *fin. h. t.*, & in L. *de quibus*, ff. *de legibus*, ac L. 2. C. *quæ sit longa consuetudo*. Et quamvis in c. *fin. de consuetud.* solum fiat mentio de duobus (nimirum, ut sit *rationabilis*, & *legitimè præscripta*) quia tamen in his duabus reliqua includuntur, de singulis agendum erit.

§. I.

De frequentia actuum requisita ad consuetudinem.

Cum ex definitione consuetudinis constet, de ratione consuetudinis esse frequen-